

13-Mavzu. Yubkalarni texnik modellash

Reja:

1. Yubka turlarini texnik modellash usullari.
2. Fantazi uslubidagi yubkalarni texnik modellash.

Tayanch so'z va iboralar: *yubka, model, fason, modellash, amaliy modellash, texnik modellash, vitachka.*

1. Yubka turlarini texnik modellash usullari

Modellash-bu turli shakl va bichimdagi kiyim modelining konstruksiyasini ishlab chiqaradigan murakkab ijodiy jarayondir. Turli shakl va bichimdagi modalar konstruksiyasini tuzmoqchi bo'lgan asosiy konstruksiya bazasidan olish mumkin. Bu jarayon *amaliy modellash* yoki, odatda aytilishiga binoan, ***texnik modellash*** deb ataladi.

Texnik modellash konstruksiya asosini yangi model konstruksiyasiga aylantirishdan iborat.

Modelning fasoni modellar jurnalidan olinadi yoki ijrochining rasm chizib ko'rsatgan taklifiga ko'ra tanlanadi.

Ayollar ko'ylagining yangi modelini ishlab chiqishda asosiy e'tibor ko'krak vitachkasini ko'chirishga, old bo'lak, ort bo'lak, yubka, yeng detallarini kengaytirishga yoki toraytirishga, shu detallarning uzunligini va mutanosibligini o'zgartirishga qaratiladi.

13.1-rasm. Yubka fasonlari namunalari

Yubkani texnik modellash

Zamonaviy yubkalarning shakli juda turli-tuman. Ularni bir necha guruqga ajratish mumkin. Bulardan eng xarakterlisi: to'g'ri yubkalar, etak tomoni kengaytirilgan yubkalar, etak tomoni toraygan yubkalar. Shu yubka turlarining har qaysisi birmuncha fason variantlaridan iborat bo'lishi mumkin.

To'g'ri yubkalarning bichimi to'g'ri burchakni eslatishi bilan xarakterlanadi. Bunday yubkalar kesmali, taxlamali simmetrik va assimetrik, koketkali, burmali bo'lishi, ya'ni yubkaning ham old, ham ort bo'laklarida vertikal va gorizontal bo'ylab turli bo'laklarga bo'linishi mumkin.

Odatda to'g'ri yubka va uning turli variantlari gavda tuzilishi kelishgan baland bo'yli ayollarga yoki qaddi-qomati kelishgan bo'ksasi tor ayollarga tavsiya etiladi.

Etak tomoni kengaytirilgan yubkalar turli vertikal bo'laklarga bo'linishi bilan (to'rt bo'lakli, olti bo'lakli va sakkiz bo'lakli, gode, quyosh va boshqalar) xarakterlanadi. Bunday yubkalar gorizontal bo'laklarga bo'linishi ham mumkin. Etak tomoni kengaytirilgan yubkalar beli ingichka gavdada juda yaxshi turadi.

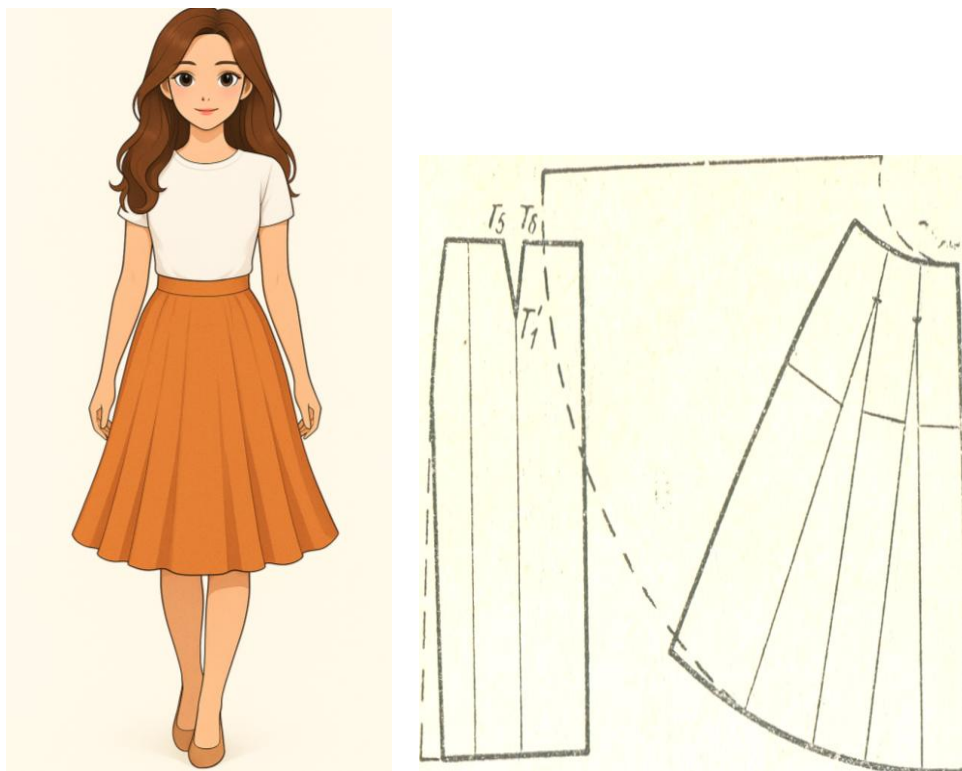
Etak tomoni toraytirilgan "bochkasimon" yubkalarning bel chizig'i bo'ylab vitachka o'rniga burma qilingan bo'ladi.

Yubkalarning bunday guruhlarga bo'linishi shartli bo'lib, ular hamma turlarni hamrab ololmaydi. Yubkalarning deyarli hamma shakli taxlamalar, choklar joylanishi, qo'yma bo'laklar, beykalar, qo'yma aylana burmalar, burmalar va boshqalar qandayligiga qarab o'zgarishi mumkin.

Hamma bichimdagi yubkalarning, ularning turlari va variantlarining loyihasi to'g'ri yubka loyihasi asosining bazasida texnik modellash usuli bilan ishlab chiqiladi.

Yubka ko'ylakning bir qismi bo'lsa, uning loyihasini ishlab chiqishda quyidagi shartlarni bajarish kerak: yubka bilan ko'ylak ko'krak qismining bel chizig'i bo'ylab uzunligi bir xil bo'lishi kerak, vitachkalar yubkada va ko'ylak ko'krak qismida bir xil joyda bo'lishi kerak: yubkaning yon qirqimlarini ko'ylak ko'krak qismining yon qirqimlariga to'g'ri keltiriladi.

Yubkalarni texnik modellashtirishda ham ko'ylakni yuqori qismini modellashtirishdagi qoidalariga rioya qilinadi. Yubkaning etak tomoni beldagi vitachkalarni etak chizig'iga ko'chirish, taxlamalar hosil qilish, gode singari juda ko'p usullar bilan kengaytiriladi. Vitachkani beldan etak chizig'iga ko'chirish yo'li bilan yubkaning etak tomonini kengaytirish eng ko'p tarqalgan usullardan hisoblanadi (13.2-rasm).

13.2-rasm. Etak tomoni kengaytirilgan yubkani texnik modellash

To'g'ri yubkaning loyiha asosining chizmasiga old va ort bo'laklariga vitachkalarning oxirgi uchidan, hamda yon chiziq bilan vitachka oralig'ida yubka etagigacha qirqiladigan chiziq o'tkaziladi, keyin shu chiziq bo'ylab bel chizig'iga 0,3-0,5 sm qolguncha qirqib, beldagi vitachka bekitiladi, shu bilan bir vaqtda yubkaning etak chizig'i bo'ylab surib kengaytiriladi.

Bunday loyihadagi yubka bo'ksa qismida gavgaga yopishib, chiroyli drapirovkalanadi. Bichishda yubkaning old va ort bo'lak simmetriya chiziqlarini gazlama asos ipi bo'ylab yoki asos ipiga 45° burchak ostida joylashtiriladi.

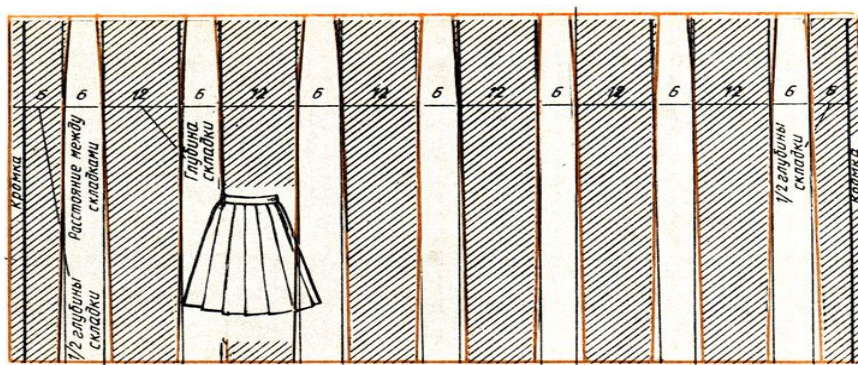
Etak tomoni kengaytirilgan yubkaning shunday yo'l bilan olingan loyihasi quyosh yubka, "yoysimon" yubka, beli burma yubka va etak tomoni bo'ylab kengaytirilgan yubkalar loyihasini tuzishga asos bo'ladi.

Bu yubkalarning loyihasini hosil qilish uchun, yuqorida aytib o'tilgan loyiha asosiga qo'shimcha qirqish chiziqlari o'tkaziladi. Shu belgi chiziq bo'ylab qirqib, har qaysi bo'lakni uning yon qirqimi simmetriya chizig'iga nisbatan to'g'ri burchak ostida bo'lib qolguncha soat mili yo'nalishida suriladi. Bel bo'ylab qo'shimcha burma qosil qilish uchun bel chizig'ining shaklini saqlab turib, loyihada belgilangan bo'laklarni istalgan miqdorda suriladi.

Gir aylangan taxlamali yubka. Gir aylanib bir tomonga yotqazilgan taxlamali yubka chizmasi 13.3- rasmda berilgan.

Zarur gazlama miqdorini hisoblash. Yubkaning bo'ksa chizigi bo'ylab kengligi bo'ksaning to'la aylanasi kattaligidan 2,5—3 baravar ortiq bo'ladi. Bundan tashqari $P_{bo'k} = 1 - 1,5$ sm hisobga olinadi. Taxlamalar qalinligiga 2 —3 sm,

A full-body illustration of a woman with long, wavy brown hair. She is wearing a white short-sleeved top and a dark blue pleated skirt. She is standing with her arms at her sides, wearing light brown shoes. The background is a solid light beige color.

Taxlamalar sonini va enini hisoblash. Taxlamalar soni va eni bir xil tusli gazlamalarda — ixtiyoriy, katak gazlamalarda — kataklar o'lchamiga qarab olinadi. Masalan, katak yirikligi 6 sm bo'lsa, taxlama eni ham shuncha bo'ladi; uning chuqurligi $6+6=12$ sm (13.3 - rasm). O'lchash qiymati (shartli): Obel = 73 sm; Obo'k=100 sm; Uyu= 60 sm. Qo'shimchalar: Pbel=2 sm (taxlamalar qalinligini hisobga olib); Pbo'k= 3 sm.

1. Yubkaning bo'ksa bo'ylab kengligi $Obo'k + Pbo'k = 100 + 3 = 103$ sm.
2. Taxlamalar soni: $103 : 6 = 17$ sm.
3. Yubkaning bel chizig'i bo'ylab kengligi: $Obel + 77bel = 73 + 2 = 75$ sm.
4. Har bir taxlamaning beldagi kengligi $75 : 17 = 4,4$ sm.

5. Yubkaning har qaysi bo'lagida taxlamalar belgilanadi: bir tusli gazlamalarda yuqorisidan etakkacha taxlamaning ust qavati (6 sm) bilan chuqurligi

(12 sm) kengligini galma-gal almashlab parallel to'g'ri chiziqlar tortiladi; katak gazlamalarda bel chizigidagi joylari belgilansa kifoya.

6. Bel chizig'ida har tomonidan $1/2$ tadan kamaytirib kesmalar belgilanadi ($6 - 4,4 = 1,6$ sm; $1,6:2 = 0,8$ sm); beldan bo'ksagacha taxlama tomonlarini 0 , 1 sm qabariq qilib chiziladi.

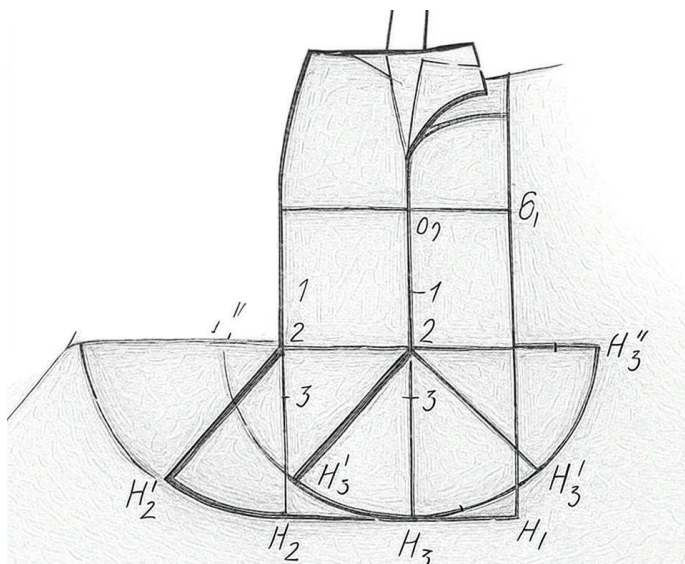
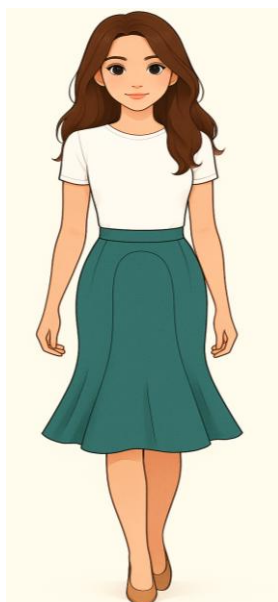
7. Etakda taxlama joylari, ularning ustki (ko'rinadigan) qismlari ikki tomonga 1 sm dan kengaytirib belgilanadi (bu bir tomonga yotqizib dazmollangan taxlamalarning to'g'ri turishi uchun kerak; yotqizib dazmollanmaydigan taxlamalarda etak belgilanmaydi). Taxlamalarni gazlamaning o'ngida yupqa sovun bilan bo'rlanadi; etak bukib tikilgandan keyin albatta bel, bo'ksa, etak chiziqlari belgilab qo'yiladi. Taxlamalar beldan bo'ksagacha biriktirib ko'klanadi va tikiladi; taxlamalarning buklangan ziylari olddan qaraganda chap tomonga (taqilmali bort singari) «qarab» turadigan qilib buklab ko'klanadi va yotqizib dazmollanadi; taqilma chap yonda bo'laklarni biriktiruvchi chokda bo'ladi.

2. Fantazi uslubidagi yubkalarni texnik modellashtirish

To'g'ri yubkalarni etak qismiga kengaytirishning usullaridan yana biri uning old va ort bo'laklarida ayrim qismlarni ajratib olib, shu qismlarni etak tomonga kengaytirishdir.

To'g'ri yubkaning loyiha asosi chizmasining old va ort bo'laklarida bo'ksa chizig'ida ovalsimon va etak tomoniga to'g'ri ketgan qism ajratib olib, unda shu qismning yuqorigi egriligidan yubka etagigacha qirqiladigan chiziq o'tkaziladi, keyin shu chiziq bo'ylab yuqori egri chizig'iga 0,3—0,5 sm qolguncha qirqib, yubkaning etak chizig'i bo'ylab surib kengaytiriladi. Hosil bo'lgan detallarni qog'ozga to'g'nog'ich bilan to'g'nab bo'rlanadi, etak qismining kengayish o'rni belgilanadi, yangi andoza qirqib olinadi. Bunday modeldagi yubka bo'ksa qismida gavgavda yopishib, etak qismi chiroyli burmalanadi. Bichishda yubkaning shu qismi old va ort bo'laklari simmetriya chiziqlarini gazlama asos ipi bo'ylab yoki asos ipiga 45° burchak ostida joylashtiriladi.

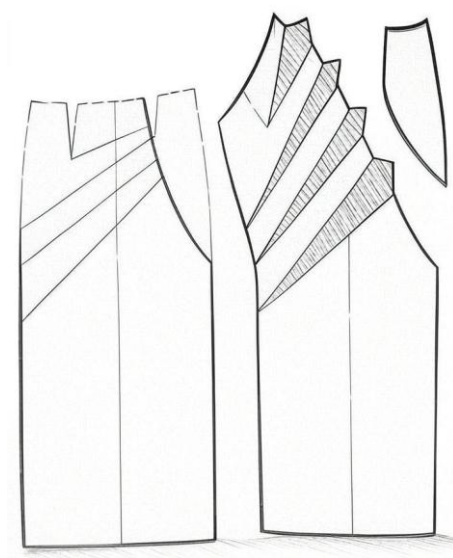
Bu yubkalarning loyihasini hosil qilish uchun, yuqorida aytib o'tilgan to'g'ri yubka asosi chizmasiga qo'shimcha qirqish chiziqlari o'tkaziladi. Shu belgi chiziq bo'ylab qirqib, har qaysi bo'lakni uning yon qirqimi simmetriya chizig'iga nisbatan turli burchak ostida bo'lib qolguncha soat mili yo'nalishida suriladi (13.4-rasm).

13.4-rasm. Gode yubkani texnik modellash asosida hosil qilish

“Fantaziyali” yubkalarda turli simmetrik, asimmetrik burmalar, qirqmalar, taxlamalar bo'ladi, shuningdek, ular ko'p qavatli ham bo'lishi mumkin. Bunday yubkalarning loyihasi tegishli bichimli (to'g'ri, etak tomoni kengaytirilgan, gode, etak tomoni toraytirilgan va hokazo) yubka loyihasi asosida ishlab chiqiladi.

“Fantaziyali” yubkaning ko'pgina variantlaridan birining texnik modellash tartibi 13.5-rasmda ko'rsatilgan.

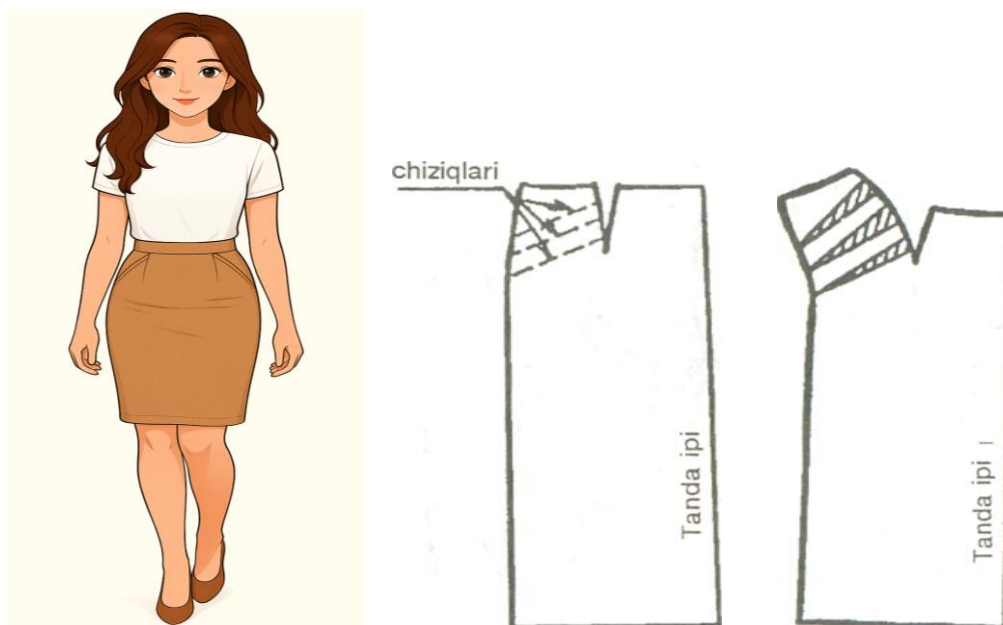

13.5-rasm. “Fantazi” yubka

Asos chizmasida murakkab shakldagi qirqma chiziqlari, ya'ni fason chiziqlarining joylanishi belgilab olinadi. Rasmdagi modelda yubkaning old bo'lagi o'rta chizig'iga burchak ostida o'tkazilgan koketka chizig'i va yon tomondagi cho'ntak o'rni chiziqlari, keyin burmalar o'rnining belgi chiziqlari o'tkaziladi. So'ngra koketka va cho'ntak qismi qirqib olinadi (13.5-rasm, b da 2 va 3 detallar).

Beldagi vitachkalarni bekitib, ularni qirqma yoki burma chizig'iga ko'chiriladi (13.5-rasm, b). Belgilangan burma chiziqlari bo'ylab yon chiziqda 0,3—0,5 sm qolguncha qirqiladi-da, yon qirqim chizig'ining uzunligini saqlab qolib, surib burma ochiladi. Hosil bo'lgan detallarni qog'ozga to'g'nog'ich bilan to'g'nab bo'rlanadi, burma o'rni belgilanadi, yangi andaza qirqib olinadi. Burma, taxlamalarning yo'nalishi hamda chuqurligi va boshqalar ixtiyoriy aniqlanadi.

Tayyor modeldagi burma va taxlama tashqi ko'rinishi va uning eskizining bir-biriga mosligining loyihasi tayyorlovchining tajribasiga bog'liq. Shuning uchun olingan andozani oldin maket gazlamada tekshirib ko'rib, keyin modelni asosiy gazlamadan bichishga o'tilgani ma'qul.

13.6-rasm. Drapirovkali yubka

Asos chizmasida murakkab shakldagi qirqmalar chiziqlari, ya'ni fason chiziqlarining joylanishi belgilab olinadi. Keyin burma drapirovkalar o'rnining belgi chiziqlari o'tkaziladi (13.6-rasm).

Beldagi vitachkalarni bekitib, ularni qirqma yoki drapirovka chizig'iga ko'chiriladi. Belgilangan drapirovka chiziqlari bo'ylab qirqiladi-da, yon qirqim chizig'ining uzunligini saqlab qolib, surib drapirovka ochiladi. Hosil bo'lgan detallarni qog'ozga to'g'nag'ich bilan to'g'nab bo'rlanadi, drapirovka o'rni belgilanadi, yangi andaza qirqib olinadi. Drapirovka, taxlamalarning yo'nalishi hamda chuqurligi va boshqalar ixtiyoriy aniqlanadi.

Nazorat uchun savollar:

1. Texnik modellash deb nimaga aytiladi?
2. Yubkalarni modellashtirishda qanday usullardan foydalaniladi?
3. Siluet nima?
4. Etak tomoni kengaytirilgan yubkalar uchun qanday gazlamalar tanlanadi?
5. Texnik modellashtirish qanday tartibda bajariladi?